

Rapport 2007:13 R

Utvärdering av utbildning
i hälso- och sjukvårds-
administration

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Utvärdering av utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration

Utgiven av Högskoleverket 2007

Högskoleverkets rapportserie 2007:13 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Carl Sundström**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets kontorsservice, Stockholm, mars 2007

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Högskoleverkets beslut	7
Högskoleverkets reflektioner	9
Utgångspunkter och tillvägagångssätt	11
BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT	
Missiv	15
Inledande sammanfattning	17
Beskrivning av ämnet hälso- och sjukvårdsadministration	19
Beskrivning av lärosätenas utbildningar i hälso- och sjukvårdsadministration	21
Göteborgs universitet	21
Linköpings universitet	22
Örebro universitet	23
Referat av de sammanfattande analyserna i lärosätenas självvärderingar	25
Göteborgs universitet	25
Linköpings universitet	25
Örebro universitet	26
Bedömargruppens värdering av utbildningarna vid de enskilda lärosätena	29
Göteborgs universitet	29
Linköpings universitet	30
Örebro universitet	32
För samtliga lärosäten gemensamma slutsatser	35
Sammanfattande värdering	39
Bedömargruppens rekommendationer	41

Sammanfattning

I denna rapport redovisas resultaten av Högskoleverkets utvärdering av utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration (HSA) vid Göteborgs universitet, Linköpings universitet och Örebro universitet år 2006. För uppdraget har Högskoleverket anlitat en bedömargrupp om tre externa sakkunniga.

Rapporten består av två delar: dels Högskoleverkets beslut och reflektioner, dels bedömarnas yttrande över utbildningarna i ämnena. Högskoleverkets beslut och reflektioner grundar sig på detta yttrande.

Bedömargruppen konstaterar i sin rapport att utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration i viss mån snarare kan ses som en vidareutbildning än en grundutbildning. Ämnet har sitt ursprung i vidareutbildning av sjuksköterskor, och utbildningen i hälso- och sjukvårdsadministration har i dag fortfarande en tydlig praktisk inriktning. Studentgruppen består i huvudsak av yrkesaktiv vårdpersonal, främst sjuksköterskor, som läser utbildningen för att få verktyg att hantera administrativa uppgifter och ett ökat administrativt ansvar.

Studentgruppens inriktning och sammansättning har ett antal konsekvenser för utbildningens uppläggning. Dels att den bedrivs på deltid, dels att undervisningen sker kvällstid eller på distans. Det senare sker vid Örebro universitet som inom utbildningen i hälso- och sjukvårdsadministration har välutvecklade former för distansundervisning.

Vid de tre utvärderade lärosätena sorterar ämnet under olika organisatoriska och administrativa enheter: vid Göteborgs universitet under Förvaltningshögskolan, vid Linköpings universitet under avdelningen för sociologi, som tillhör institutionen för beteendevetenskap och vid Örebro universitet under institutionen för ekonomi, statistik och informatik.

Lärargruppernas sammansättning vid de tre lärosätena speglar ämnets skilda organisatoriska tillhörighet. Enligt bedömargruppen har det ingen avgörande betydelse för utbildningens innehåll och kvalitet eftersom det inom alla tre utbildningarna finns den lärarkompetens som krävs för att bedriva adekvat undervisning i hälso- och sjukvårdsadministration. Bedömargruppen anser dock att de olika inriktningar som den skilda organisatoriska tillhörigheten innebär tydligare bör framgå av utbildningarnas beteckningar och presentationer. Linköpings universitet är det av lärosätena som markerar en profilering genom att kalla utbildningen för ledning av hälso- och välfärdsorganisationer.

Forskarutbildning i ämnet hälso- och sjukvårdsadministration bedrivs inte. Studenterna har dock möjlighet att fortsätta med forskarstudier med inriktning mot hälso- och sjukvård inom huvudämnet vid de respektive institutionerna/motsvarande som utbildningarna sorterar under vid de tre lärosätena.

Vid Förvaltningshögskolan finns det inom huvudämnet offentlig förvaltning en forskargrupp med inriktning mot hälso- och sjukvård.

Bedömargruppen efterlyser också en ”minimikatalog” av gemensamma kurser för ämnet hälso- och sjukvårdsadministration. De anser att utbildningarna inom ramen för det nationella samarbete som finns etablerat mellan utbildningar i hälso- och sjukvårdsadministration, riks-HSA, bör utveckla ett nationellt accepterat kärninnehåll i examensämnet hälso- och sjukvårdsadministration. Särskilt lyfter gruppen fram behovet av att stärka inslagen av metod i samtliga berörda utbildningar.

Ytterligare punkter som bedömargruppen lyfter i sin rapport är bland annat att inslagen internationalisering i utbildningen bör stärkas. Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet är det av lärosätena som har tydligast inslag av internationalisering i utbildningen. Dessutom påpekar bedömarna betydelsen av att det formella kvalitetsarbetet vid utbildningarna förbättras och av att den lokala samverkan vid lärosätena förbättras, till exempel genom att arbetet med lärarlag tydligare struktureras.

Högskoleverkets beslut

Rektorer vid berörda lärosäten

Högskoleverket
Utvärderingsavdelningen
Carl Sundström
2007-03-13
Reg.nr 643-389-06

Utvärdering av grundutbildning i hälso- och sjukvårdsadministration

Högskoleverket finner att de utvärderade grundutbildningarna i hälso- och sjukvårdsadministration vid Göteborgs universitet, Linköpings universitet och Örebro universitet uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning.

En uppföljning av utvärderingen kommer att genomföras inom tre år. Beslut i detta ärende har fattats av kanslichef Lennart Ståhle efter föredragning av projektansvarig Carl Sundström i närvaro av avdelningschef Clas-Uno Frykholm.

Lennart Ståhle

Carl Sundström

Kopia:
Utbildnings- och kulturdepartementet
Bedömggruppen

Högskoleverkets reflektioner

Högskoleverket vill inledningsvis tacka bedömargruppen för ett väl genomfört arbete. Rapporten utgör ett bra underlag för den fortsatta utvecklingen av de utvärderade utbildningarna i hälso- och sjukvårdsadministration (HSA). Med utgångspunkt i bedömargruppens rapport gör Högskoleverket följande reflektioner.

Studenternas yrkeserfarenheter utgör en viktig del av utbildningen i hälso- och sjukvårdsadministration, och Högskoleverket kan konstatera att yrkesinriktningen därför ingår som en naturlig del i utbildningen. Samtidigt är det problematiskt att yrkesinriktningen till viss del skymmer det akademiska ämnet hälso- och sjukvårdsadministration.

Lärarna inom hälso- och sjukvårdsadministration vid de tre utvärderade lärosätena har i allmänhet god akademisk kompetens. Flera av dem bedriver forskning med inriktning mot hälso- och sjukvårdssektorn inom sina respektive huvudämnen. Forskningsanknytningen i grundutbildningen är dock inte tydligt kopplad till ämnet hälso- och sjukvårdsadministration utan bygger på lärolagens sammansättning, som delvis skiljer sig åt mellan de olika lärosätena beroende på ämnets hemvist i den lokala organisationen.

Högskoleverket anser att det finns anledning för lärosäten som bedriver utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration att stärka ämnets vetenskapliga grund och identitet för att garantera att studenterna får en likvärdig utbildning. Därigenom kan även forskningsanknytningen i ämnet bli tydligare.

Högskoleverket vill också betona betydelsen av att de formella kvalitetssystemen inom utbildningarna grundligt förbättras. Inte minst gäller det studentinflytandet. Linköpings universitet har i samband med arbetet med sin självvärdering på ett mycket bra sätt aktivt arbetat med att engagera studenterna inom hälso- och sjukvårdsadministration, bland annat genom att etablera ett studentråd. Dessutom genomförde Linköpings universitet i samband med arbetet med självvärderingen en uppföljning av tidigare studenter. Högskoleverket vill understryka betydelsen av sådana uppföljningar. Kartläggningar av tidigare studenter kan ge viktig information om utbildningen motsvarar arbetsgivares och tidigare studenter önskemål. Det är inte minst viktigt för utbildningarna i hälso- och sjukvårdsadministration, som har svårigheter med att få studenterna att fullfölja studierna till examen.

Utgångspunkter och tillvägagångssätt

Uppdraget

Utvärderingen av utbildningar i hälso- och sjukvårdsadministration är en del av det regeringsuppdrag som Höskoleverket arbetar med sedan januari 2001. Uppdraget innebär att samtliga utbildningar för generella examina och yrkes-examina ska utvärderas inom sex år. Utvärderingsuppdraget omfattar såväl grund- som forskarutbildningar. Bakgrunden till uppdraget finns beskriven i regeringens proposition *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* (prop. 1999/2000:28). Utvärderingens huvudsakliga syften är att

- bidra till utbildningarnas och utbildningsanordnarnas egen kvalitetsutveckling
- granska om utbildningarna svarar mot mål och bestämmelser i högskolelagen och högskoleförordningen
- ge information, bland annat till studenter inför deras val av utbildning.

Högskolelagen, högskoleförordningen och universitetens och högskolornas egna mål är utgångspunkter för utvärderingen.

Utvärderingsmodellen

Den utvärderingsmodell som Höskoleverket tillämpar baseras på kollegial bedömning (peer review). Modellen omfattar en självvärdering som utbildningsanordnaren genomför utifrån anvisningar framtagna av Höskoleverket. Därefter gör en grupp ämnessakkunniga en extern bedömning, inklusive ett platsbesök, i syfte att få kompletterande och fördjupad information. De kvalitetsaspekter som ingår i Höskoleverkets utvärderingar är framtagna i samarbete med lärosätena utifrån en tolkning av målen i högskolelagen och högskoleförordningen. Höskoleverkets kvalitetsaspekter och bedömargruppens referensramar är utgångspunkterna för bedömningen. Till grund för bedömargruppens utlåtande ligger självvärderingsrapporter och platsbesöket.

Rapporten består av två delar: dels Höskoleverkets beslut och reflektioner, dels den externa bedömargruppens rapport. För innehållet i bedömargruppens rapport svarar bedömargruppen. Höskoleverkets beslut och reflektioner baseras på bedömargruppens rapport.

En tid efter rapportens publicering ska en återföringskonferens hållas där utvärderingens resultat diskuteras. En uppföljning av utvärderingen kommer att genomföras inom tre år. Mer information om det generella tillvägagångssättet finns på Höskoleverkets webbplats www.hsv.se.

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen omfattar grundutbildningar som leder till examen i huvudämnet hälso- och sjukvårdsadministration. I utvärderingen ingår utbildningar till

kandidat- och magisterexamen vid Göteborgs universitet, Linköpings universitet och Örebro universitet.

Arbetsprocess

De utvärderade lärosätena genomförde en självvärdering som lämnades till Högskoleverket den 31 maj 2006. Platsbesök omfattande en dag per lärosäte gjordes under perioden 30 oktober till 7 november, 2006. Vid platsbesöken samtalade bedömagruppen med representanter för institutions- och utbildningsledning, fakultetsledning eller motsvarande, TA-personal samt lärare, handledare och studenter.

Utvärderingsuppdraget har genomförts av en grupp ämnessakkunniga som rekryterades med utgångspunkt i förslag som inkommit från berörda lärosäten. Bedömagruppen bestod av en tre ledamöter: forskarstuderande Elin Bjarnegård, Uppsala universitet, professor Ingvar Karlberg, Göteborgs universitet och professor Per-Gunnar Svensson, International hospital federation.

Utvärderingens sekretariat har utgjorts av utredaren och projektansvarige Carl Sundström.

BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT

Missiv

Till Högskoleverket

2007-02-28

Utvärdering av grundutbildning i hälso- och sjukvårdsadministration

Högskoleverket initierade våren 2005 en utvärdering av utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration. För utvärderingen utsågs en bedömaregrupp bestående av

- forskarstuderande Elin Bjarnegård, Uppsala universitet
- professor Ingvar Karlberg, Göteborgs universitet
- professor Per-Gunnar Svensson, International hospital federation.

Vi grundar vår bedömning på den information och de intryck vi fått från utbildningsanordnarnas självvärderingar och på platsbesöken, där vi samtalat med företrädare för studenter, lärare, utbildningsledning, institutionsledning och fakultetsledning.

Härmed överlämnas gruppens yttrande till Högskoleverket.

Elin Bjarnegård

Ingvar Karlberg

Per-Gunnar Svensson

Inledande sammanfattning

I Högskoleverkets pågående utvärderingar av universitets- och högskoleutbildningar har under hösten 2006 utvärdering genomförts av utbildningarna i hälso- och sjukvårdsadministration (HSA) vid Göteborgs universitet, Linköpings universitet och Örebro universitet. Utvärderingarna bygger på lärosätenas självvärderingar, information som inhämtats i samband med platsbesök och dokument om utbildningsplaner m.m. Bedömargruppen har även haft tillgång till listor över examensarbeten vid de tre lärosätena och också läst igenom ett begränsat antal uppsatser.

Utbildningarna i hälso- och sjukvårdsadministration har sitt ursprung i fortbildning av sjuksköterskor och socialsekreterare, bl.a. i den utbildning för sjuksköterskor som bedrevs vid Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor (SIHUS). Utvärderingen visar att HSA-utbildningen i första hand efterfrågas av sjuksköterskor och av annan vårdpersonal, och därför kan ses som en vidareutbildning snarare än en grundutbildning.

Forskarutbildning inom ämnet saknas, men det finns möjlighet för studenterna att fortsätta med forskarstudier vid samma akademiska enheter inom närliggande ämnen. Utvärderingen visar vidare att kursinnehåll, pedagogiska metoder och examinationsformer skiljer sig markant mellan de tre utvärderade lärosätena.

Bedömargruppens samlade värdering är att de olika kursmomenten vid de tre lärosätena visar varierande kvalitet. Det finns också brister i samordningen mellan de olika kursmomenten. Det varierande innehållet styrs i hög grad av tradition, tillgängliga lärarkrafter och de studerandes aktuella arbetsituation. Det innebär att examination vid ett lärosäte inte omedelbart kan jämföras med motsvarande examination vid ett annat.

Bedömargruppen har funnit att undervisningen vid alla tre universiteten bedrivs med stor entusiasm av en kvalificerad lärargrupp. Det finns skäl att bedöma den samlade kvaliteten vid samtliga tre enheter som tillfredsställande.

Beskrivning av ämnet hälso- och sjukvårdsadministration

Målgrupp

Utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration (HSA) vänder sig i första hand till sjuksköterskor och annan vårdpersonal med yrkeslivserfarenhet från vården. Det innebär att studier inom examensämnet hälso- och sjukvårdsadministration i allmänhet kan ses som en vidareutbildning snarare än en grundutbildning. I dag utgör sjuksköterskor en majoritet av studerandegruppen.

De studerande efterfrågar administrativ, ekonomisk och samhällsvetenskaplig vidareutbildning. Det är ofta karriärstegen som utgör ett incitament för studenterna. I många fall är det nytillträdda mellanchefer som efterfrågar administrativ kunskap.

Utbildningar i hälso- och sjukvårdsadministration

Vid de granskade lärosätena organiseras ämnet på tre olika sätt enligt nedan:

- Vid Göteborgs universitet under Förvaltningshögskolan.
- Vid Linköpings universitet under avdelningen för sociologi, som tillhör institutionen för beteendevetenskap (IBV).
- Vid Örebro universitet under institutionen för ekonomi, statistik och informatik (ESI).

Utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration ges vid samtliga berörda lärosäten upp till magisternivå (80 poäng). Utbildning på upp till 40-poängsnivå ges dessutom bl.a. vid Karlstads universitet och högskolan i Jönköping. De studerande vid högskolan i Jönköping erbjuds kurser på examensnivå i samarbete med Linköpings universitet.

Vid Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap (NHV), som är en institution under Nordiska ministerrådet, bedrivs sedan mer än 50 år utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration. Den är i första hand en vidareutbildning av hälso- och sjukvårdspersonal i form av fristående kurser. Vid NHV bedrivs forskarutbildning inom ämnet.

Vid de av utvärderingen berörda lärosätena bedrivs inte forskarutbildning i ämnet hälso- och sjukvårdsadministration. Det är få studenter inom HSA som fortsätter med forskarstudier. Intresset inom studentgruppen är relativt svagt.

Vid Linköpings universitet finns möjligheter för de studerande att antas till forskarutbildning inom institutionen för beteendevetenskap, företrädesvis i ämnet sociologi. Vid Örebro universitet kan studenterna fortsätta forskarutbildning i företagsekonomi inom ESI. Vid Förvaltningshögskolan i Göteborg bedrivs forskarutbildning i offentlig förvaltning. En forskargrupp vid Förvalt-

ningshögskolan är inriktad mot hälso- och sjukvård, och inom den återfinns forskarstuderande som läst grundutbildningen i hälso- och sjukvårdsadministration.

Ämnet

Ämnet hälso- och sjukvårdadministration är mångvetenskapligt, huvudsakligen inom ramen för det samhällsvetenskapliga ämnesområdet. Utbildningen i ämnet påminner i strukturen mycket om en programutbildning. Inom de aktuella utbildningarna ingår sociologi, socialt arbete, företagsekonomi, nationalekonomi, statistik, statsvetenskap, juridik, pedagogik, etik och folkhälsa. Inslag från det medicinska området är vanligt förekommande t.ex. i exempel, och utgör basen för de studerandes examinationsuppgifter. De studerandes yrkeslivserfarenheter utgör en väsentlig bas för kunskapsbildning och kunskapsspridning inom utbildningarna.

I de utbildningar i HSA som ingår i denna utvärdering påverkar ämnets lokala placering undervisningens huvudinriktning och innehåll.

Nationell samordning

Innehållet i utbildningarna saknar nationell samordning. Huvudinriktningen vid de olika lärosätena bestäms bl.a. av organisatorisk tillhörighet och lärarnas disciplinära hemvist, den historiska bakgrunden samt avnämarnas och de studerandes efterfrågan.

Mellan de lärosäten som bedriver undervisning i hälso- och sjukvårdsadministration finns dock ett sedan länge etablerat samarbete inom "riks-HSA". Det finns en ambition inom denna att stärka samordningen och bl.a. utveckla en gemensamt bedriven magisterutbildning, alternativt masterutbildning.

Beskrivning av lärosätenas utbildningar i hälso- och sjukvårdsadministration

Göteborgs universitet

Lärlag 2006: 13 lärare, varav 9 lektorer

Helårsstudenter 2005:

1–20 poäng: 44
21–40 poäng: 29
41–60 poäng: 19
61–80 poäng: 8

Antal examensarbeten 2005: 0 kandidatuppsatser / 5 magisteruppsatser

Utbildning i hälso- och sjukvårdsadministration ges vid Göteborgs universitet av Förvaltningshögskolan. Utbildningen ges till och med magisternivå.

HSA-utbildningen vid Göteborgs universitet påverkas av ämnet offentlig förvaltning, som är huvudämne vid Förvaltningshögskolan. Ämnet offentlig förvaltning har en inriktning mot företagsekonomi och statsvetenskap. Särskilt företagsekonomi sätter sin prägel på HSA-utbildningen. Lärarna i statsvetenskap vid Förvaltningshögskolan deltar i mindre utsträckning i undervisningen. Utbildningen har även tydliga inslag av nationalekonomi.

Utbildningen i HSA vid Förvaltningshögskolan har en traditionell uppläggning. Det gäller både former för undervisning och tentamen. Undervisningen sker främst i föreläsningsform. Tentamen sker huvudsakligen genom salstentamina.

Förkunskapskravet är 40 högskolepoäng och minst två års yrkeserfarenhet inom hälso- och sjukvården eller socialförsäkringsområdet.

Undervisningen ges kvällstid en vardag i veckan.

Kursplanen för 80 poäng har följande innehåll:

- *Grundkurs:* organisation och ledning i sjukvården 5 poäng, ekonomistyrning i sjukvården 5 poäng, juridik för hälso- och sjukvården 5 poäng, politisk styrning i sjukvården 5 poäng.
- *Fortsättningskurs:* organisation, ledarskap och etik 10 poäng, hälsoekonomisk teori 10 poäng.
- *Fördjupningskurs 1:* kvalitativa metoder 5 poäng, kvantitativa metoder 5 poäng, analys av organisation och hälsoekonomiska studier 10 poäng (organisation och ledarskap, hälsoekonomisk analys).
- *Fördjupningskurs 2:* utvärderingsarbete 20 poäng.

Forskarutbildningen i HSA vid Förvaltningshögskolan ryms inom Förvaltningshögskolans forskarutbildning i offentlig förvaltning. Den senare har utvärderats av Högskoleverket under 2006 inom ramen för utvärderingen av ämnet offentlig förvaltning vid Göteborgs universitet, rapport 2006:53 R.

Linköpings universitet

Lärlag 2006: 12 lärare, varav 8 lektorer och 1 professor

Helårsstudenter 2005:

1–20 poäng: 13,5

21–40 poäng: 5,5

41–60 poäng: 9,25

61–80 poäng: 5,5

Antal examensarbeten 2005: 8 kandidatuppsatser / 9 magisteruppsatser

Utbildningen i ledning av hälso- och välfärdsorganisationer vid Linköpings universitet sorterar under avdelningen för sociologi, som i sin tur tillhör institutionen för beteendevetenskap (IBV). Utbildningen ges till och med magisternivå.

HSA kallas vid Linköpings universitet för ledning av hälso- och välfärdsorganisationer (HOV). Namnändringen indikerar en förskjutning från organisationsfrågor till ledning och styrning, och omfattar inte enbart hälso- och sjukvård utan också den sociala delen av välfärden. Det är en naturlig förskjutning med tanke på den starka kopplingen till sociologiämnet. HSA i Linköping har på grund av personkopplingar följt sociologiämnet genom en rad omorganisationer. Lärarkåren inom sociologi har bred erfarenhet när det gäller frågor om hälsa och arbetsliv. Examensämnet vid Linköpings universitet är dock fortfarande hälso- och sjukvårdsadministration.

Undervisningen sker främst i form av föreläsningar och seminarier. Examineringen varierar från kurs till kurs beroende på kursens uppläggning, men sker huvudsakligen genom att studenterna skriver PM. Enligt utbildningens företrädare är PM en examinationsform som passar utbildningens uppläggning, och som dessutom fungerar som en viktig förberedelse för uppsatsskrivandet.

Förkunskapskravet är grundläggande behörighet.

Utbildning ges på halvfart en halvdag per vecka.

Kursplanen för 80 poäng har följande innehåll:

- *HOV 1:* aktuella samhällsproblem och olika välfärdspolitiska perspektiv/system 5 poäng, ledning och organisering av hälso- och välfärdsystem I 5 poäng, hälsoekonomi 5 poäng, personal- och kompetensförsörjning 5 poäng.
- *HOV 2:* organisationsteoretiska perspektiv 5 poäng, kvalitets- och ekonomistyrning i vård och omsorg 5 poäng, vetenskaplig metod I 5 poäng, projekt 5 poäng.
- *HOV 3:* individen i vård- och omsorgssystemet 5 poäng, vetenskaplig metod II 5 poäng, uppsats 10 poäng.
- *HOV 4:* ledning och organisering av hälso- och välfärdssystem II 5 poäng, vetenskaplig metod III 5 poäng, uppsats 10 poäng.

Linköpings universitet har under flera år haft ett samarbete med högskolan i Jönköping gällande HOV, där Linköpings universitet utövat examinatorskap på kurserna HOV 1 och 2 i Jönköping. Dessutom finns som en del av Linköpings kursutbud HOV 3 och 4 i Jönköping.

Örebro universitet

Lärlarlag 2006: 14 lärare, varav 5 lektorer

Helårsstudenter 2005:

1–20 poäng: 36
21–40 poäng: 12
41–60 poäng: 5
61–80 poäng: 1

Antal examensarbeten 2005: C-uppsats: 0, D-uppsats: 2

Hälso- och sjukvårdsadministration vid Örebro universitet tillhör institutionen för ekonomi, statistik och informatik (ESI). Utbildning i HSA ges till och med magisternivå. Vid tiden för utvärderingen gavs 60-, liksom 80-pängsnivån, vartannat år.

Utbildningen i HSA vid Örebro universitet beskrivs i självvärderingen som av ämnesövergripande karaktär och sex ämnen är representerade: företagsekonomi, nationalekonomi, statistik, statsvetenskap, juridik och pedagogik.

Den fasta lärarstaben inom HSA består huvudsakligen av lärare verksamma vid ESI, framför allt företagsekonomer. I undervisningen medverkar även lärare från andra ämnen, bl.a. från statsvetenskap och pedagogik.

Undervisningen på A- och B-nivån är webbaserad och sker helt på distans. Undervisningen på C- och D-nivå sker sen eftermiddagstid med ungefär två veckors mellanrum. På sikt skall även C- och D-nivå inom HSA-utbildningen bedrivas helt via distansundervisning. Vid Örebro universitet finns lång erfarenhet av att bedriva distansundervisning. Särskilt vid ESI är formerna för distansundervisning välutvecklade.

Förkunskapskrav är grundläggande behörighet.

Utbildningen ges på halvfart.

Kursplanen för 80 poäng har följande innehåll:

- *A-nivå:* politiska styrmodeller, 5 poäng, verksamhetsstyrning inom den offentliga sektorn, 5 poäng, organisation och personaladministration, 5 poäng, att leda hälso- och sjukvården, 5 poäng.
- *B-nivå:* arbetslivspedagogik, 5 poäng, processorienterad verksamhetsutveckling, 5 poäng, samhällsvetenskaplig metod, 5 poäng, självständigt arbete, 5 poäng.
- *C-nivå:* projektarbete, 5 poäng, statistik, 5 poäng, självständigt arbete, uppsats, 10 poäng.
- *D-nivå:* styrning och förändringsarbete inom hälso- och sjukvården, 10 poäng, självständigt arbete, uppsats, 10 poäng.

Distansundervisningen sker vanligtvis genom s.k. öppna presentationer. I regel baseras dessa på ett antal bilder som visas i form av bildspel (Powerpoint eller motsvarande). Till bilderna har respektive lärare gjort talinspelningar där bildinnehållet förklaras, kommenteras och fördjupas. Presentationerna eller föreläsningarna omfattar vanligen block om ca 8 till 20 minuter. Erfarenheten vid lärosätet är att formen ställer höga krav på koncentration hos både lärare

och studenter, vilket förklarar det korta formatet. Studenten kan lyssna på presentationen flera gånger. Lärarna vid institutionen konstaterar att distansundervisningen ställer höga krav på studenten, som måste tillbringa lång tid dagligen framför datorn för att följa undervisningen.

Ansvariga vid lärosätet anser att fördelarna med distansundervisning överväger nackdelarna. Bl.a. är det en form av undervisning som gör studier möjliga för grupper som annars kanske inte skulle ha fått chansen eller haft möjlighet att läsa vidare.

Referat av de sammanfattande analyserna i lärosätenas självvärderingar

Eftersom lärosätenas egna självvärderingar har utgjort startpunkten för bedömargruppens arbete, refereras kort självvärderingarnas sammanfattande analyser nedan.

Göteborgs universitet

Göteborgs universitets självvärdering riktar uppmärksamheten mot ett antal positiva indikatorer, som man menar visar på att utbildningen fungerar på ett tillfredsställande sätt, bl.a. att magisteruppsatserna håller god kvalitet och att studenterna är attraktiva på arbetsmarknaden.

I självvärderingen lyfter man också fram den höga motivationen hos såväl lärare som studenter, och hur detta leder till ett kontinuerligt utvecklingsarbete. Enligt självvärderingen verkar lärarna följa med i utvecklingen på det för ämnet relevanta forskningsområdet och att de därför kan välja kurslitteratur som är väl anpassad till den internationella kunskapsfronten.

I Göteborgs universitets självvärdering betonas det speciella mötet mellan teori och praktik som, p.g.a. studenternas bakgrund, möjliggörs inom utbildningen. Dessutom framhåller man att ett ökat högt söktryck till utbildningen under höstterminen 2006 bekräftar ett starkt fortsatt intresse för hälso- och sjukvårdsadministration.

Slutligen lyfter Göteborgs universitet i sin självvärdering fram det välfungerande samarbetet med universiteten i Linköping och Örebro samt utvecklingen av en gemensam magisterexamen.

Bland de svaga sidor som nämns i Göteborgs universitets självvärdering ingår studenternas situation. Studenterna är heltidsarbetande och får i alltför liten utsträckning tid för studier avsatt från arbetet. Bedömningen i självvärderingen är att fyra lediga timmar i veckan skulle betyda mycket för studenternas möjlighet att aktivt delta i, och ta till sig av, undervisningen.

Man anser också att det är ett problem att det finns så få studenter på fördjupningsnivån. Dessutom bedömer de i självvärderingen att såväl samarbetet med avnämre inom vårdsektorn som med de internationella kontakterna behöver förbättras och stärkas.

Linköpings universitet

Enligt Linköpings universitets självvärdering har utbildningen i ledning av hälso- och välfärdsorganisationer en bra och gångbar tonvikt på att kritiskt analysera hälso- och välfärdssystem. Det goda resultatet uppnås, menar man,

p.g.a. integrationen mellan teori och praktik som bl.a. kommer till stånd genom att man utnyttjar studenternas egna arbetslivserfarenheter.

I självvärderingen lyfter man också fram att probleminriktade uppgifter och examinationer lämpar sig bra för denna integrering. Således lägger man vid Linköpings universitet tyngdpunkten på självständiga arbeten, och man hävdar också att metodinslaget i dessa arbeten är tydligt på utbildningens alla nivåer.

Linköpings universitets självvärdering lyfter också fram det goda samarbetet med andra lärosäten om att utforma ett gemensamt magisterprogram inom ämnet.

Bland Linköpings universitets svagheter nämns i självvärderingen att det behövs en tydligare struktur för studentrepresentation, något som kan vara svårt när studenterna arbetar vid sidan av studierna, och undervisningen bedrivs på kvällstid. Man har försökt lösa problemet med bristande formell studentrepresentation genom att bilda ett ämnesråd där studenter från samtliga nivåer samt ämnets studierektor deltar.

I självvärderingen konstaterar man att söktrycket till hälso- och välfärdsorganisationer 1 (HOV 1) är tillfredsställande. Däremot bedömer man att alltför få sökande fortsätter till HOV 2. Linköpings universitet ska noga följa upp denna utveckling.

Slutligen lyfter man fram att studenterna har upplevt att det i vissa delkurser saknas tydliga betygskriterier. En översyn och skärpning av betygskriterier såväl inom som mellan kurser pågår.

Örebro universitet

Örebro universitets självvärdering lyfter fram det gedigna kunnande och den erfarenhet av att arbeta med distansutbildning som finns vid lärosätet.

I självvärderingen betonas också flera fördelar med lärarkåren: lärarna finns huvudsakligen geografiskt samlade, lärarlaget har en bra sammansättning med kompletterande och relevanta kompetenser, och sex av lärarna har pågående forskning som direkt relaterar till ämnesområdet.

Man understryker också det viktiga samarbetet med Universitetssjukhuset i Örebro (USÖ) och Örebro läns landsting (ÖLL). I detta samarbete ser man även framtida utvecklingsmöjligheter i form av examensarbeten som medför forskning och/eller utökat samarbete med landsting och andra offentliga institutioner, övriga forsknings- och utvecklingsprojekt inom vården, samt en utökad omfattning av uppdragsutbildning.

I självvärderingen nämns även ett utökat samarbete med andra lärosäten som bedriver HSA-utbildning, som en viktig möjlighet inför framtiden.

Bland sina svaga sidor nämner Örebro universitet att det är svårt att rekrytera C- och D-studenter till utbildningen, och att man inte har någon erfarenhet av forskarutbildning inom området. Som ett möjligt hot tar man också upp de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten, i form av allmänna

resursfrågor och en fortsatt sviktande ekonomi vid universitetet. Man ser också att underlaget för utbildningen kan komma att minska, om även andra lärosäten övergår till distansutbildning.

Vidare lyfter man i självvärderingen fram farhågor med enbart krav på allmän behörighet för antagning till utbildningen i ämnet. Detta, menar man, kan leda till en större spridning när det gäller studenternas förkunskaper och inställning till kursen. Detta kan i sin tur försämra möjligheterna att genomföra kurserna med en bibehållen hög kvalitet.

Bedömargruppens värdering av utbildningarna vid de enskilda lärosätena

I detta avsnitt kommenterar bedömargruppen kvaliteten i HSA-utbildningarna vid de enskilda lärosätena. Kommentarer görs med utgångspunkt i lärosätenas självvärderingar, särskilt i förhållande till de ovan refererade sammanfattande analyser som ingår i självvärderingarna. I avsnittet ingår rekommendationer till de enskilda lärosätena.

Göteborgs universitet

Bedömargruppen anser att HSA-utbildningen i Göteborg ger en bred introduktion och överblick av området. Förvaltningshögskolan har en flervetenskaplig profil inom vilken utbildningen i HSA passar väl.

Bedömargruppen instämmer i påståendet i lärosätets självvärdering att lärarlaget inom HSA vid Förvaltningshögskolan har en bred och adekvat sammansättning. Dock kan samordningen av lärarna över ämnesgränserna och mellan de olika undervisningsmomenten förbättras betydligt. Inte minst gäller det lärare som har sin huvudsakliga verksamhet utanför Förvaltningshögskolan. Bedömargruppen tycker att det är förvånande att lärarna i ämnet statsvetenskap inte i högre grad tillför sin kompetens till utbildningen.

HSA-kurserna i Göteborg har ett relativt högt söktryck, vilket är en god indikator på utbildningens fortsatta relevans.

Bedömargruppen vill särskilt framhålla det positiva i att man i Göteborg har tydliga internationella inslag i kurslitteraturen och att man gör internationella utblickar och jämförelser under utbildningens gång. De internationella kontakterna inom området skulle dock kunna stärkas ytterligare.

Forskningsanknytningen inom HSA-utbildningen i Göteborg är tydlig. Bedömargruppen instämmer i självvärderingens bedömning att lärarna har goda förutsättningar att följa med i utvecklingen på det relevanta forskningsområdet och att detta på ett positivt sätt avspeglas i såväl kurslitteratur som undervisning. Dock kan information till studenterna om möjligheter att söka till forskarutbildning tydliggöras och överhuvudtaget öka.

Flertalet examensarbeten bygger på kvalitativa metoder, vilket bedömargruppen anser är en indikator på att man bör försöka stärka det kvantitativa metodinslaget i undervisningen. Studenterna bör få tillfälle att förstå och tillämpa kvantitativa metoder tillräckligt mycket för att känna sig bekväma med att använda dylika metoder vid utbildningens slut. Rent allmänt, men framförallt mot bakgrund av att många studenter inte fortsätter på utbildningens högre nivåer, vore det också önskvärt att metodinslaget tydligt integrerades redan på grundkurserna. Vid Göteborgs universitet finns det inga rena metod-

kurser förrän på fördjupningskurs I, vilket innebär att de som lämnar utbildningen efter 40 poäng inte har fått någon metodutbildning, särskilt inte i kvantitativa metoder.

Utbildningens uppläggning är förhållandevis traditionell vid Göteborgs universitet, med föreläsningar, seminarier och salstentamina. Bedömargruppen föreslår mer varierade undervisningsformer och examinationer.

Bedömargruppen instämmer i konstaterandet i självvärderingen att det vore positivt för utbildningen om Göteborgs universitets samarbete med avnämare inom vårdsektorn ökade och förstärktes.

Avslutningsvis konstaterar bedömargruppen att Förvaltningshögskolans självvärdering framstår som svagt förankrad inom HSA-ämnet, och bedömarens intryck är att arbetet med självvärderingen inte har tagits tillvara fullt ut. Bedömarna menar att självvärderingen i allt för hög grad beskriver utbildningen i offentlig förvaltning vid Förvaltningshögskolan. Därmed gör självvärderingen inte utbildningen i HSA rättvisa.

Styrkor:

- Bred och flervetenskaplig profil.
- Lärolagets breda sammansättning.
- Positiva inslag av internationalisering.
- God forskningsanknytning.
- Fortsatt högt söktryck.

Rekommendationer:

- Förbättra samordning med lärare utanför Förvaltningshögskolan.
- Lägga metodkurser tidigare i utbildningen.
- Stärk inslaget av kvantitativa metoder.
- Variera undervisnings- och examinationsformer.
- Utveckla samarbetet med avnämare och vårdsektor.

Linköpings universitet

Bedömargruppen anser att Linköping universitets profilering mot personaladministration är bra. Det verkar också som om det finns ett väl fungerande lärolag som har regelbundna möten och god samordning. Det finns även ett samarbete med ämnen som inte sorterar under IBV, exempelvis nationalekonomi och statsvetenskap.

Däremot är det förvånande att man inte har ökat samarbetet med andra verksamheter som också finns lokalt, exempelvis tema hälsa och samhälle och hälsohögskolan. Bedömargruppen anser därför att samarbetet skulle kunna både utökas och formaliseras, så att det inte blir knutet till enstaka personer, och att lärare från andra ämnen än sociologi skulle kunna integreras i undervisningen i än högre grad.

I Linköpings universitets självvärdering konstateras att det är positivt att man arbetar problembaserat och självständigt samt med tydliga metodinslag genom hela utbildningen. Mot bakgrund av att studenter har efterfrågat tydligare betygskriterier i vissa delkurser, och att en klar majoritet av examensarbetena använder kvalitativa metoder, finns det dock anledning att fundera över hur olika delkurser bör examineras samt hur olika typer av metoder integreras och tillämpas under utbildningens gång.

Möjligen lämpar sig inte alla delkurser för examination i form av skrivna hemuppgifter och uppsatser i grupp, utan ibland kanske en mer traditionell salsskrivning är att föredra. En genomgång av de olika delkurserna och lämpliga betygskriterier skulle möjligen öppna för mer varierade examinationsformer. På samma sätt som examinationsform med fördel kan anpassas efter delkursens innehåll, är det eftersträvansvärt att den fråga studenten ställer i sitt examensarbete ska styra valet av metod. Det är därför önskvärt att öka framförallt den kvantitativa metodkunskapen och metodtillämpningen, så att bruket av dessa metoder i examensarbeten också kan övervägas.

Internationaliseringen av utbildningen bör stärkas. I nuläget är exempelvis en alltför liten del av kurslitteraturen på andra språk än svenska.

Bedömaregruppen ser mycket positivt på det pågående arbetet vid lärosätet att försöka hitta en tydligare struktur för studerandeinflytandet, som kan fungera trots den aktuella studentgruppens speciella förutsättningar och trots att de bara finns på plats en eftermiddag i veckan. Ur detta perspektiv vore en tydligare och mer systematiserad kvalitetsuppföljning, i form av kursenkäter, också bra.

Bedömaregruppen noterar också, i likhet med lärosätets självvärdering, att det sjunkande antalet studenter på utbildningens högre nivåer på sikt kan vara problematisk. Det är därför bra att detta följs upp.

Bedömaregruppen vill avslutningsvis särskilt framhålla att Linköpings universitets självvärdering var genomarbetad och att arbetet med den i sig verkar ha haft ett positivt inflytande på kvalitetsarbete och uppföljning. I samband med arbetet med självvärderingen genomfördes bl.a. en uppföljning av tidigare studenter som gav ett positivt utfall för utbildningen. De intervjuade var positiva både till innehållet i utbildningen och till det resultat den haft för dem i deras yrkesutövning.

Styrkor:

- Bra profilering mot personaladministration.
- Väl fungerande lärarlag.
- Positivt att metodkunskap integreras redan tidigt under utbildningen.
- Positivt att en stor del av undervisningen är problembaserad och bygger på självständigt arbete.
- Positivt med det förbättringsarbete bl.a. gällande studentinflytande som den väl genomförda självvärderingen resulterat i.

Rekommendationer:

- Öka den lokala samordningen och involvera fler aktörer från närliggande akademiska miljöer i undervisningen.
- Variera examinationsformerna mer.
- Öka och stärk inslaget av kvantitativ metod.
- Förbättra studerandeinflytandet och inför standardiserade kursvärderingar.
- Öka internationaliseringen i bl.a. kurslitteraturen.

Örebro universitet

Bedömargruppen konstaterar att Örebro universitet har en tydlig inriktning mot företagsekonomi och utvärdering.

Bedömargruppen vill i överensstämmelse med självvärderingens konstaterande betona Örebros stora kunskap om och erfarenhet av teknik och metoder för att bedriva distansutbildningar. En brist som konstateras i lärosätets självvärdering är avsaknaden av träning i muntlig framställning. Med tanke på att hela utbildningen på sikt ska genomföras på distans vill bedömargruppen dessutom uppmuntra till en bevakning och utredning av effekterna som avsaknaden av fysiskt interagerande har på studenternas förståelse, lärande och kunskap. Bland annat ställer detta mycket höga krav på utformningen av och genomförandet av kursvärderingarna. I nuläget verkar det saknas ett riktigt bra system för studentinflytande, och det är önskvärt att detta ses över.

Utvecklingen av distansundervisningen pågår ständigt vid institutionen. Bedömargruppen kan konstatera att samarbetet inom ramen för riks-HAS, som diskuteras utförligare nedan, för Örebro universitet utgör en bra värdemätare för hur distansutbildningen förhåller sig till de andra utbildningarna.

Bedömargruppen tycker att arbetet med att stärka utbildningens koppling till avnämare och intressenter är positivt. Samarbetet med Universitetssjukhuset i Örebro (USÖ) och Örebro läns landsting (ÖLL) verkar fungera bra och bör fortsätta, och kanske rent av utökas. Detta samarbete är viktigt av flera skäl, bland annat för att få vårdsektorns syn på utbildningen.

Det råder också enighet mellan självvärdering och bedömargrupp om att samarbetet inom lärolaget på ESI verkar fungera bra. Det är dock bedömargruppens intryck att samarbetet och samordningen är mindre väl fungerande med lärare från ämnen vid andra institutioner som ingår i utbildningen. Utvecklingen och tillämpningen av tekniken och pedagogiken för distansutbildning verkar till viss del vara specifik för ESI, vilket tenderar att exkludera lärare från andra institutioner. Lärare från ämnen vid andra institutioner kan i högre grad involveras i uppläggningsen av utbildningen.

Bedömargruppen anser att det internationella perspektivet i utbildningen behöver stärkas, vad avser såväl kurslitteratur som empiriska exempel. Likaså vittnar det låga antalet examensarbeten som tillämpar kvantitativa metoder

om att man bör se över metodundervisningen och stärka och öka inslaget av kvantitativ metod.

Det är positivt att man vid Örebro universitet har en stor variation i examinationsformerna i HSA-utbildningen. De vanligaste formerna är inlämningsuppgifter i grupp eller hemtentamina enskilt. Salstentamina förekommer också. Vid dessa kan studenterna ibland genomföra provet på ett s.k. lärcentrum. Dessa, som finns spridda över landet, erbjuder också studiemiljö med lokaler, personal och utrustning, bl.a. datorer med Internetuppkoppling.

I självvärderingen bedöms det också som problematiskt att det är få studerande på C- och D-nivåer. Bedömargruppen håller med om att detta är ett problem som bör undersökas utförligare.

Örebro universitets självvärdering framstår som förankrad inom HSA-ämnet och har utgjort ett bra underlag för utvärderingen.

Styrkor:

- Tydlig profil mot företagsekonomi och utvärdering.
- God erfarenhet av distansundervisning.
- Positivt arbete med att stärka kopplingen till avnämare inom vårdsektorn.
- Gott samarbete inom lärarlaget på ESI.
- Positivt med varierande examinationsformer.

Rekommendationer:

- Bevaka och utred effekter av distansutbildning på studenternas kunskap och lärande.
- Förbättra systemet med kursvärderingarnas utformning och genomförande.
- Stärk och förbättra lärarlagssamarbetet med lärare från andra institutioner än ESI.
- Förbättra internationalisering av kurslitteratur och empiriska exempel.
- Stärk inslaget av kvantitativ metod.

För samtliga lärosäten gemensamma slutsatser

Förutsättningar

Utvärderingen visar att HSA är en etablerad utbildning som fyller flera viktiga funktioner genom att tillföra administrativ kompetens till vården och lägga grund för forskning inom området hälso- och sjukvårdsforskning. Ämnet är dock något marginaliserat; det har ingen tydlig hemvist, och trots att den huvudsakliga målgruppen – personal inom vården – är stor så är studentgruppen liten.

Utvärderingen visar vidare att utbildningarna i hälso- och sjukvårdsadministration i första hand efterfrågas av sjuksköterskor och av annan vårdpersonal och därför kan ses som en vidareutbildning snarare än en grundutbildning. En effekt av det senare är att studenternas intresse för en examen i hälso- och sjukvårdsadministration inte är styrande för deras studier, vilket innebär att relativt få studerande fortsätter till nivåerna över 40 poäng. Forskarutbildning inom ämnet saknas, men det finns möjlighet att inom samma akademiska miljöer fortsätta inom närliggande ämnen.

Utbildningens speciella förutsättningar med i huvudsak heltidsarbetande studenter, som dessutom ofta har egna familjer, ställer stora krav på både studenter och lärare. Med hänsyn till studerandegruppen ges utbildningen på halvfart vid samtliga lärosäten. Att läsa till kandidatnivå tar därmed en student minst tre år. Magisternivån tar ytterligare ett år. Att genomföra en hel utbildning parallellt med arbete och familj kräver stor motivation, och studenterna förefaller i allmänhet vara mycket motiverade.

Under senare år har antalet sökande till utbildningen minskat sett över hela landet. Huvuddelen av studenterna som läser HSA fullföljer dessutom endast den första eller andra utbildningsnivån. Bortfallet på examensnivå är stort. Karlstads universitet har nyligen beslutat att inte ge utbildningen på examensnivå, och Örebro universitet ger C- och D-kursen endast vartannat år.

Vid samtliga tre berörda lärosäten pågår diskussioner om hur man ska öka rekryteringen av studenter. Ett sätt är att bredda rekryteringen till andra grupper än huvudsakligen personal inom sjukvårdsektorn. Vid Örebro universitet och Linköpings universitet gäller allmän behörighet för att antas till utbildningen. Stora förändringar av studerandegruppens sammansättning, som utgör en del av utbildningens särart, kan samtidigt innebära ett hot mot kvaliteten i undervisningen där studenternas erfarenheter utgör en viktig del. Bedömargruppen kan därför konstatera att allmän behörighet medför höga krav på utbildningens pedagogik.

Vid Linköpings universitet har dessutom en breddning av rekryteringen till utbildning initierats genom att målgruppen vidgats också till den sociala sektorn.

Ett problem i sammanhanget är att även om arbetsgivarna formellt uppmuntrar vidareutbildning verkar de i allt högre grad vara ovilliga att medge arbetstid för studier. Särskilt tydligt blir problemet på fördjupningskurserna, där kraven på studenterna är högre. Om studenterna fick tid avsatt för studierna skulle sannolikt också antalet studenter på fördjupningsnivån öka. Bedömargruppen hoppas att lärosätena inom ramen för ett utvecklat samarbete inom riks-HSA ska kunna stärka HSA-utbildningens position hos avnämarna inom vårdsektorn. Ett stärkt samarbete skulle kunna inkludera forskningsprojekt mellan högskolan och hälso- och sjukvårdssektorn, vilket borde gynna båda parter. Lärosätena bör försöka fånga upp åsikter hos avnämare för att låta detta få genomslag i utformningen av utbildningen.

Vid bedömargruppens platsbesök på lärosätena behandlades återkommande frågan om hur studenterna upprätthåller balans mellan studier, arbete och familjeliv. Betydelsen av att utbildningen i struktur och uppläggning är anpassad efter huvuddelen av studenternas situation betonades. Samtidigt lyfte flera studenter fram vikten av att detta inte får ske på bekostnad av kvaliteten och kraven i utbildningen.

Ämnet

Utvärderingen visar att kursinnehåll, pedagogiska metoder och examinationsformer skiljer sig markant mellan de tre utvärderade lärosätena. Det innebär att det inte finns något nationellt accepterat kärninnehåll i examensämnet hälso- och sjukvårdsadministration. Ett sådant – eller en ”minimikatalog” av kurser som är gemensamma för samtliga lärosäten som ger utbildning i HSA – bör utformas. Ett mål måste vara att utbildningarnas olika nivåer ska vara jämförbara så att studenterna inom HSA utan problem ska kunna röra sig mellan lärosätena.

Metodstudier bör utgöra en stomme i HSA-utbildningarna. Huvuddelen av studenterna har en yrkesexamen och flera års yrkeserfarenhet. En viktig del av HSA-utbildningen bör vara att ge dessa studenter verktyg att analysera frågor inom hälso- och sjukvårdssektorn.

Bedömargruppen har haft tillgång till listor över examensarbeten vid de tre utbildningarna, och också läst igenom ett begränsat urval uppsatser. Intrycket är att nivån generellt är god. Merparten examensarbeten i HSA vid alla tre lärosäten baseras dock på kvalitativ metod, i huvudsak intervjuundersökningar, vilket gör uppsatserna mycket lika varandra i uppläggning och struktur. Bedömargruppen vill betona att målet måste vara att studenterna ska känna sig väl rustade att använda den metod eller kombination av metoder som bäst lämpar sig för att på ett bra sätt kunna besvara den fråga de ställer i sina examensarbeten.

Utbildningens innehåll

Samtliga lärosäten behöver stärka inslagen av internationalisering i utbildningen. Främst kan det ske genom att öka inslagen av internationell kurslitteratur och lägga in fler moment med internationellt jämförande perspektiv i undervisningen. Det tydligaste inslaget av internationalisering finns vid Förvaltningshögskolan i Göteborg.

Bedömaregruppen anser att utbildningsansvariga tillsammans med lärarna bör överväga att öka variation i formerna för undervisning och tentamen. Examinationen kan betraktas som en central del av inlärningsprocessen och bör anpassas efter de olika inslagen i en utbildning. Vissa kurser bygger på ren faktainläsning, andra förutsätter reflektion och eftertanke. Dessa skillnader bör tydligt avspeglas i undervisning och examination. Störst variation i formerna för examination finns vid Örebro universitet.

Lärarna

Lärarna som undervisar i ämnet vid de tre lärosätena har i allmänhet god akademisk kompetens. Många av lärarna har sin hemvist och huvudsakliga undervisning inom andra ämnen än HSA. Den lokala tillhörigheten för HSA vid respektive lärosäte styr vilken kompetens som dominerar i undervisningen. Lärarna kommer i dag i huvudsak från ämnets lokala institutionshemvist.

Vid varje lärosäte administreras och drivs utbildningen av en eller ett par ämnesansvariga nyckelpersoner. Dessa personer utgör basen för ämnet HSA, och beroendet av dem vid lärosätena för att samordna respektive utbildning är stort. Bedömarnas intryck är att nyckelpersonerna gör ett betydande arbete och att administrationen av utbildningarna i allmänhet fungerar väl.

Beroendet av nyckelpersoner medför en viss sårbarhet. Beredskapen för personalförändringar är olika vid de tre lärosätena. Vid Linköpings universitet har ett generationsskifte inom lärarkåren förberetts, med nya och yngre lärare som stegvis tar över ansvaret.

Däremot verkar det finnas brister i samordningen av lärarna. Detta verkar gälla för alla tre lärosätena, om än i olika utsträckning. Intrycket är att ju större spridning av ämneskompetenser som medverkar i utbildningen och ju mer spridda lärarna är organisatoriskt, desto mindre samordning finns mellan lärarna om olika kurser och inslag i undervisningen. Den fördel som spridningen i kompetenser medför utnyttjas därmed inte tillfullo. Bristen på – men också intresset för och behovet av – samordning framkom vid platsbesöken när lärare från skilda ämnen började diskutera eventuella möjligheter att tydliggöra kopplingen mellan sina olika moment inom undervisningen i HSA. Bedömaregruppen är positiv till att den stora ämneskompetens som finns vid universiteten utnyttjas i utbildningen. Vid samtliga utbildningar finns det utrymme att ytterligare förbättra den lokala samverkan t.ex. genom att tydligare strukturera arbetet med lärarlag.

Den organisatoriska spridningen av lärarna är i sammanhanget ett problem som stärks av HSA-utbildningens struktur med antingen kvällsundervisning

eller distansundervisning. Lärarna saknar en naturlig mötesplats. Bedömargruppen vill lyfta fram behovet av regelbundna träffar i vilka hela lärarlag medverkar.

Kvalitetsarbete

Kvalitetsarbetet och det formella studentinflytandet bör stärkas vid samtliga utbildningar. I dag är det senare i alltför hög grad baserat på informella kontakter och information. Det är viktigt att kursvärderingssystemet formaliseras, och att det sker återkoppling av genomförda kursvärderingar. Vid lärosätenas pedagogiska enheter finns exempel på hur kursvärderingssystemet lämpligen kan utformas. Längst i arbetet med att formalisera kvalitetsarbetet och studentinflytandet har Linköpings universitet kommit, där det bl.a. har bildats ett ämnesråd med studenter på alla nivåer och ämnets studierektor. Som del i kvalitetsarbetet bör tydliga betygs-kriterier utformas, ett arbete som exempelvis inletts i Linköping.

Bedömargruppen efterlyser kartläggningar av HSA-studenterna. Det gäller såväl deras bakgrund när de påbörjar studierna som var de tar vägen efter avslutade studier. Sådan dokumentation saknas vid alla tre lärosätena. Utbildningsföreträdarna vid respektive lärosäte menar att de på informell basis känner till studenternas förutsättningar. Detta kanske inte är orimligt med tanke på den relativt lilla studentgruppen, även om detta sannolikt kan utgöra ett problem vid Örebro universitet, där studenterna är spridda över hela landet. En formell kartläggning av studenternas bakgrund borde dock kunna utgöra underlag för utbildningens utformning och utveckling.

Bedömargruppens intryck från platsbesökens samtal med studenter är att studerandegruppen inte enbart är sjuksköterskor inom offentlig sektor, utan att det finns betydligt större spridning i studenternas bakgrund och förutsättningar. I de grupper bedömarna träffade ingick bl.a. studenter från privat vårdsektor. Liksom studenterna inom offentlig sektor var dessa nöjda med utbildningen och de ansåg att den i hög grad var relevant även för dem. Möjligheten att i högre grad tydligt koppla utbildningen till privat verksamhet borde dock prövas. Studenter med en bakgrund inom privat sektor bör i sådant fall kunna bidra med viktig erfarenhet och kunskap.

Alumnundersökningar, eller motsvarande uppföljningar, av tidigare studenter ger viktig information om utbildningen uppfyller förväntningar och krav från studenter och avnämare. I anslutning till arbetet med självvärderingen genomförde avdelningen för sociologi i Linköping en uppföljning av tidigare HSA-studenter. Uppföljningen gjordes i form av telefonintervjuer med 27 tidigare studenter från åren 2002–2004 som läst från 40 till 80 poäng. Denna typ av uppföljningar är viktiga. Även antal avhopp och anledningar till avhopp är viktigt att kartlägga. Tidigare studenter kan dessutom bjudas in för att redogöra för värdet av utbildningen. Det kan exempelvis ske i samband med en presentation av utbildningen.

Riks-HSA

Det nationella samarbetet, riks-HSA, mellan universiteten i Göteborg, Linköping och Örebro m.fl., är ett lovvärt initiativ. Riks-HSA skapar en grund för att stärka ämnets position.

Samtliga utbildningar verkar knyta relativt stora förhoppningar till utvecklingen av samarbetet inom riks-HSA. Samarbetet erbjuder också goda möjligheter, men det ställer också krav på samordning. Som framgått finns i dag relativt stora skillnader i vilka ämnen som dominerar inom utbildningarna vid de olika lärosätena: sociologi/personaladministration i Linköping, företagsekonomi/utvärdering i Örebro och företagsekonomi/offentlig förvaltning i Göteborg.

Dessutom finns det stora skillnader i vilka undervisningsmetoder och examinationsformer som tillämpas vid de tre lärosätena. Vid Göteborgs universitet dominerar salsföreläsningar och salstentamina på A- och B-nivå, vid Linköpings universitet arbetar studenterna i högre grad i grupp och examinationen sker genom PM-skrivande och vid Örebro universitet sker undervisningen på A- och B-nivå enbart på distans. Undervisningen vid Förvaltningshögskolan är i struktur och uppläggning den av de tre utbildningarna som i högst grad kan sägas följa mönstret av en traditionell högskoleutbildning. I Linköping, och särskilt i Örebro, har undervisningen i högre grad anpassats efter studentgruppen.

Variationen i inriktningarna är på många sätt positiv. Som framgått kan det dock vara ett problem att jämförbarheten mellan utbildningarna blir otydlig. Dessutom är det i dag, de skilda organisatoriska tillhörigheterna till trots, otydligt vilken profil respektive utbildning har. Linköpings universitet har genom sin namnändring av utbildningen tydligast markerat en profilering.

Generellt bör lärosätena förtydliga sina respektive profiler, samtidigt som jämförbarheten mellan utbildningarna måste öka. Det är viktigt att notera att jämförbarhet inte innebär likriktning. En grund för samarbetet inom riks-HSA bör vara samordning och jämförbarhet utan likriktning.

Sammanfattande värdering

Utvärderingsgruppens samlade bedömning är att de olika kursmomenten vid de tre lärosätena har varierande kvalitet. Det finns också brister i samordningen mellan de olika kursmomenten. Det varierande innehållet styrs i hög grad av tradition, tillgängliga lärarkrafter och de studerandes aktuella arbets-situation. Det innebär att examination vid ett lärosäte inte omedelbart kan ekvivaleras med motsvarande examination vid ett annat.

Utvärderingsgruppen har funnit att undervisningen vid alla tre universiteten bedrivs med stor entusiasm av en kvalificerad lärargrupp. Det finns skäl att bedöma den samlade kvaliteten vid samtliga tre enheter som tillfredsställande.

Anpassningen till Bolognaprocessen är oklar.

Bedömagruppens rekommendationer

- Lärosätena bör gemensamt utveckla en ”minimikatalog” över sådana moment som alltid bör ingå i akademisk utbildning inom examensämnet hälso- och sjukvårdsadministration. Den starkare nationella samordningen bör leda till så många gemensamma moduler att utbildningarna kan jämföras i kompetenshänseende.
- Metodkunskap bör vara huvudtemat. Både kvalitativa och kvantitativa metoder bör ges så stort utrymme att de studerande på D-nivån självständigt kan genomföra en invändningsfri studie av lämplig omfattning. Exempel på tillämpning av kvantitativa metoder bör integreras genom praktiska övningar och exempel i kurslitteraturen under hela utbildningens gång. Man får inte efter avslutade 40 poäng i hälso- och sjukvårdsadministration ha gått miste om studier i kvantitativ och kvalitativ metod.
- Internationaliseringen bör stödjas bl.a. genom att i kurslitteraturen såsom obligatoriska moment inkludera texter på engelska liksom att i undervisningen redovisa jämförande strukturer och processer.
- Den minskade efterfrågan på utbildningen bör analyseras i samråd med avnämarna inom hälso- och sjukvård och socialtjänst, såväl lokalt, regionalt som på nationell nivå.
- Informationen till studenterna om möjligheterna till forskarstudier bör öka. Studenterna bör i högre grad uppmuntras att inleda forskarstudier.
- Den lokala samverkan vid lärosätena bör förbättras t.ex. genom att tydligare strukturera arbetet med lärarlag. Hela lärarlag bör träffas regelbundet.
- Kvalitetsarbetet bör stärkas: Formalisera kursvärderingssystemen. Kartlägg HSA-studenternas bakgrund. Genomför alumnundersökningar.
- Samarbetet inom ramen för riks-HSA bör fortsätta att utvecklas. Genomför planen på att inrätta en gemensam masterutbildning, alternativt magisterutbildning, i HSA.

Inom riks-HSA bör dessutom följande diskuteras:

- Vad kännetecknar HSA som examensämne? Hur ska utbildningarna profilera sig? Vad innebär skillnaderna i utbildningarnas organisatoriska tillhörighet för profilering och jämförbarhet? Till vilka forskarutbildningsämnen ska utbildningen ge behörighet?
- Finns det behov av en särskild forskarutbildning i HSA?
- Kontakten och samarbetet med avnämare inom vårdsektorn behöver stärkas. Hur ska det ske? Finns det risker med ett utökat samarbete med vårdsektorn, både offentlig och privat vård?
- På vilket sätt marknadsförs utbildningen bäst?
- Vad innebär olika pedagogiska metoder och former för undervisning och examination för studenternas lärande?
- Vilket utrymme finns att gemensamt stärka HSA-utbildningarnas internationella kontakter?